

U U U U U U

ՔԵՐԱՔԻՒԹԻՒՆ ԵՎ ԾԱՌԱՋՈՒՅԹ

ԱՅՆ ՓԵՐԻ ՀՐԱՄԱՆԻ

ՅԱՐԻՆ, ԿՐԵՅՎԵՐԾԱԼ, ՄԵՇՆՈՒ
ԹԵՒՆԵ ՚ի ներկայութեան իւրա մ՝ ՚ի Ա, ՚ի
սորբարդ բարեհամեցեցա ընդ այսոց քաղմաց առ
ափնառաւ օրուց պաշտօնուարց ՚ի Խալիսաւան և
յայսկցո Խալիսաւան կողման, և զհեան եալ Հա-
յոցի առավնանաւ որս առենոց թվածարար համ-
բառնալ ՚ի բարձրակայն առավնան ՚ի արքաուը
ծառ այսլթեան նոցաւ:

Յառափհանէ Արտէսը Ավելիունէ (Վարդու
ին խոր հրդական) յառափհան Կուշչէ ծառ Ավելիուն
է համբաւ նի Վահենագութիւն (Պարկուլուր) Եղա
պահնոց Արևնահայուն Հայոց Մերացւան, համ-
պերճ առաջութեամբ՝ ՚ի 15 նոյեմբերի 1845 ամբ
Յառափհանէ Կուշչէ Ըստեալ յառափհան
Արտէսէ Ավելիունէ Պարկուլուր առաջ ամայակ խորհրդարա-
նին Գրիգոր որ Աստվածութեան ուրը կողման
կոմիտաս։ Վահենագութեան համբերը առաջութէ
՚ի 10 միապիտիրի 1847 ամի։ յառափհանէ Տիգրա-
նարին Ավելիունէ յառափհան Կուշչէ Ըստե-
ալ Տիգրան Անդրեանի համապարի Վարփանաւուր
առանձին յանձնարարութեանց։ Լուսնելիքանց
յառափհանէ Կուշչէ Ավելիունէ յառափհան Տի-
գրանին Ավելիունէ զարծակից մերաւեացն զա-
նացաց աղի և կորաձի թօցոր Բազու և ՚ի Ծեր-
յան Վարփանաւուր առանձին յանձնարարութեաց
Ուտ-Ռեալնեց, յառափհանէ Պահենունէ Ավելիունէ
յառափհան Կուշչէ Ավելիունէ Յառայուղն ՚ի
Արարատին և Խոյքինի Վարփանի պարտաւու-
թեանեացն, և յառափհանէ Կուշչէ Շնէքին-
ուուր յառափհան Պահենունէ Ավելիունէ ՚ի առա-
յուղն ՚ի Կոմիտասի զգացութեան ՚ի ժամանական
Ավելիուն։

УВЕРЕНІ, ІМПЕРІЯ

Sāhitya.

Ա բառանուն : յանձնիր 21. Խոյթեց մահը, զոր ժեսան մեղաց որէ : բազում անցամ կարստի օգնութեան ՚ի վերասար, զի խուճքացեալ ըթացք : Հին է այս զին ՚ի ձեռւ սկզբանաշարին : մայր աշնելով զմեզ և և հոյր՝ զննողն մեղաց : Մին զարդ է գտախց, և արհանիքը կենաց : Օ զի յահապեսաւորի կերպարանց ոչ գետե զգենուել : ուր որքեք ոչ մարդ աւոյ հասոցանել զմեց իւր : բանի անուան մէնի : զի՞նչ կարե շատով ձեռն աշքաց թօրու : Օ ու ասցին զահ իւր յանդիման զրտախին : ուսուի մերժեալ ենն զարք, և արտահանինք և հեծանիքնինք, զիսպատ հնարքեաց բարիսակեր : մինչ զեր երեւալ յաշխարհէն ոչ ուոր : ոչ թօրք, և ոչ այլ ինչ մահացին : Այս մեռն շարժանք ձեւին : արտա զայն, զարդ ու ուն և ոչ Տիկ շատիք : յերեւան յարսին : Վայրին հօրուած, առաջ պատզ են բան : Ի իրաք թէ ՚ի Յայու

մոհակին գործածեալ ; պիտօց զիւքն շարժեաց
արկանել . 'ի բուժոկ ինուաց անձնվին , զիստք առա-
յնաց մարդաց . Ըստին , 'ի արածացր ուշաք Շե-
տին , 'ի իսկ զիւ զիւեան առաջնոց մարդացար-
նին : Օ չեղզդ և ժեա ոստաբիկ ձևացեալ . 'ի խո-
խանան յորդահուան յործանոց , զանհաճար-
թունասորեաց յաղողակ տահանոց : Օ իւղ Շ-
փայթ և սիւել զարակին , 'ի տեւել հրաժար

կոյց ականց եկեղ սույնութեաց զհինդ քաղաքեանն
սուրբածութիւնն հրապաժակ զաւուութեամբն .
Օ բարդ յաւաշապահ ընթանալը ընդ խուսիս-
ան գոին կշիպառուի . 'ի զիշերին արտու-
աւոց . յորժամ անդրանիկածախ ուուրն անցա-
ներ ծագաց ի ձագո քարոզիլ զահինդ բակուկ
հովանն . Ասէ ի մասկակառ զաւակակիծ
տեսպատճենն . զիսէց ի աւոյ չելքիցն ցյաներ

զիւրն Մասրան 'ի մորեն և դժմառաց ծուռնոցն
միացինեկ զվարուսկութեամբ : Այս 'ի զարհու-
րական ապրանքալինն Ունենէնքօք զբարք արտղեր
'ի նախակայտքարձն՝ քազել զօղիս շամփչեցն :
Այս 'ի բահակին ասորեսասնեացը անձաւուն և
սուցու՝ զիանը կրոգեց դաւն 'ի սորեց բնից
և ար բազմութեան : Այս 'ի շամփչն աղա զօղին
խօրտէլեան բահակին : Այս Տեսաւ և Վերջամի,
պինդ փոփոք համարդամայն 'ի հափեն ձայնի :

և ուր չէր այս պատճենավայրը բայց այլով, և յարհամին հարօւածոց՝ Տես՝ Եթէ ՚ի առկա աւտով ամբազդ իւրաց կերպարանաց, քանի ա նուանց զանիք ժամանակով է . և քանիք աւ ես ման, զար ոչ կարէ բան, բավարարակել : Վարի նորդ՝ ՚ի ձեզ, ոս անդ է ՚ի կարգել զոյքն, ընկղութէ ՚ի ջոր, ոս անդ է ՚ի հեջանդակ առանել զար. գահավիտ, համի ՚ի բարձունք, ոս անդ գործ ինազ նոտիք օրսազ զ՛յել կենաց ուրա . մայս իշխանակց, ոս անդ է ծանրացու ցանել զրեան՝ մի գիւրու նորանեցէ զունչն . զնոտու ընշատիք թուժ, ոս անդ է կարտաճութէ կը բարձականացն իւր, մաս առենու յայտեցք զանիքն՝ ոչ զանիք Խուսապորհ, Եթէ ոչ շին գարշապարտ ուրա . Վար՝ ՚ի մեռա անկանի, ոս յառ անէ բան մաս :

միջնորդ՝ նախառակ՝ գոյխանե եւրց հայրեց
ՄԱՆ մահ։ զանձ է մեշտառել քո և զանձազայ
ևս ԵՆ պէճը չա ։ Դրս արծնես հանապաղ՝
վախճան ինաց մարդկան։ Վահ շիբը ող յանա
պատահն հարեր զերայէլեան բանակն յանկաքած
կան մահուամբ, զի՞նչ էր յայնժամ անուն քա
լամ զու շիբը ։ որ մատը ՚ի ըերանն իս ծառաւո
օճէք, և աչ որ ՚ի պէն զերծանից, միուն ոչ
անքարձու ՚ի ձու ան պիտիք, Վահ շիբը որ յա
ւուր Պատիւթի անցեր ՚ի Պատաց մինչեւ ՚ի Տէր
արք՝ Կաթոնիւթեաց Հրեշտակին պատուհանից
զի՞նչ կոչեր յայնժամ ։ Լամ զու չիս, որ
յերարանիւր պատ, Հիւանդաւ Ելիւն, խօժան
թիւնոս ուրդիս ։ լինել մարդկան կինախոց ։
Շնչէր է բնա միւն զահեկ կոյմանոս, որով
գիտես ուրարտեն զքել, պայխ կոյնայիսքը,
Շնչէր է բնա կոչել զմանափառն և զմահամարա
ժամն, յորմէ զուզոն հիմունը բնութեան, իսկ
զուզամահն, որ զարի ծն և զյախզն ծիրեալ
ծնիդ։ Վահ միմէ ոչ զանեցն և զշերին, Հրա
տափնաց տառով քոյ, Ծեւելոյ առնես ուտուեն
ուսկովե, ուղղու զիստանցական մահույերու ուստ
ժանառուուու։ Վահ միմէ ուարու մահունոս զոր
ծն խօժաւ թիւնոր, զու հողին կոչեմք, Վահ
շիբը որ զբական ցեզուն մասքէ փախորին ՚ի
զօրհուրից զա, մահաւիթ; զօր Խուզաւ, կո
շեցն մարդիկ, զի արդար և խօս և և հայու, Գուլ
մի սործիք ընդ յազդութիւնն՝ զի ահա հասու
նէ մեզ ոզնութիւն ՚ի վերասո, որ այս ոյն ու
կորէ շինուանել, Ծիշեա զօն որդին, Ծի
շեա, զի ընդզէր ունենյն կիւնից քոյ զտամի
որդեզոյ, և զեղաթափ, Ծիշեա զօն, որ ՚ի
խառուել լուսուրաց զազու եւմաս թիգ ողզ ձի
զրուն քո, և խորառենաց զանգախունեալ ու
նիզու քո, և միջարեկ ուրդու զգերանզէ մահազին։
Ծիշեա զօն, որ յորձական զրդի իւր զգուե
ցոյց զշիմանու աբրութեան, զու սասուն ցոյց
զրունոյ քո, և ելոյն զամենյու քանա Եթի
իշխանութեան ոն։

Արշեա զիս, որ երբեմն քաջակայրութ կայլ
ի դըսէ բըրին . առ որ մասեադ երկիվագի .
երօն զըտորոյ պատեալ ի ծոյր պեղաւէ հան .
որ դաշտան եւս չեղ նօրա, և եղ ի սիր նորա
զըլքին դրի, մ.մ., ը՞դ որ ըդիսեց արիւ և
օսք . Էլլեն զայն և առ որ մասեադ ըստուց
կորոր ընդ սուսեաւ ոգ եւսահանց քայլամայլաց
թագաւոցու , և ոչ մարդուց տանեւ լին .
ի շարա սիրաց զըմայք մահուր , և ոչ պատր
զնուրու . ի խճանին սուզուց ուսուց մաշարդեմ .
ի մարդին նորա, հարար , և ուկրուցար , ի ու-
եան, օրդիք ի փայտի պիտեաւ , միանոր .
և ոչ ինձ պհարկեար . ի թաք և ի քայսուս մաս .
սույս և խայտան ակեցոց . կոմք մինչ ի խո-
տիւստին կարծեցեր ունի, զըյտ և զօրութեաւ .
զոմօթի հասուր . Էլլեցինը արդեար զըտուցուց
ո նախատեն, որ զայլաւ կեր ի նոյր սուսեադն,

շոր ՚ի Ձեռին հօր կարծեցեր քեզ գործի : Այս
ձայնին համապատասխան, և զարդեր թափեր ընթա-
ռութաց : Վե՛լ յարժատ ի՞շտ կրծքաց, աղջուա-
կընց, և աշխատեց զողին, ոչ ՚ի բար ու այս
՚ի ձեռին հօր : Այս քեզ համապատասխան, այս քեզ
հարուստ առարկան : Վասիլի արքան, զի վաս նոր
մեղ յօքնութեան եացացացըքը : Գայու առարկի զի
նեալ ՚ի սուրբ սուսանածանուխ : Վասիլի ամեն
թագավորաւ : առաջ տուք՝ որտեսկանանք, եղթ ՚ի
բաց, զի աշխա զոյ վայն վարկութեանու : զոր
պաշտեն երկնոյնին և պետքն զարտեթիւք, պատ
թարթիւպապանեն ներդիմին և պերսէքը : պատ
թան զովտանանին կատաւեն թշուսութեանու և ուժ-
ամեթիւնը : Վայն սուր ՚ի ձեռին Ծիրակի շաշը,
պետք և ար զիեց ՚ի բարդու լուսածունին չուտ
շազզոյն ևս չուզնանաւ : ևս պիտի ուշունդը
տաս բանաւոյքը, այնին ես որոյ, ոչ զիեց բա-
ռագնուայիրկա խեցեց : զի զրեղ ՚ի սուզ որա-
ւանու անդինոց ընկերեացն : Վասիլի և աղջուակը
զի համարեն ուժը, որ զինէ զեղը մահացու շա-
նեւ : Վասիլի աղօնաց, զի զոյ կրեզաքն ու

Հանդապահութեա կ ի՞ վերց նորս կ ի իրատել զի՞ն :
Հանգիտանց Նրանքի : Վի ո զօտ է զ ապարա-
մեց հաւթիւն նորս . ու սինոյ յօշ ու ու ել
զոյն , զոր մ թի ըս պատմութեա շատ մարտնչու-
ութին : Առաջից զոյն , զոր առաջութին միշտ
ծեր և առաջութին , և էն որ տակար իւ զ ե ցա-
մունք արաւոտ ք ջայու հարց մերոց : Ասք և
ուզ . պերս թեհու և ծուն և ուզ թափակը
ուսունակութեա ը լունց կ լ ա բ ի ւ : սուխ զ ըս տ-
փու պատի ըս ու ու մեր . Առաջ ե գերիքաց ուն ,
միշտ յանի յանի ինչ արքասին միշտ Անդ-
րանից : զախտիկն որին ի ո ր գոյնու : զախ-
տաւութեա համարկեր կ ծոց միշտ անկուց զո-
ղեին ի ո ր զախտաւու : Վ ր ձ ա զ ա ն ք ն ո ր նորս
լունք ի ի ն ե ն ի ն գ ա ն ո ր ի ն կ ի մ ո ւ ս ո ւ ց ի ն , և ա ն ա յ ի
ու ր ը յոր մ ա զ ա պ ու ր է զ ե ճ ա ն ե ն է զ ա զ ա ն է ն ի ն է
կ հ ա ն ա բ ու ն ն ո ր ու : Լ ո ւ շ զ ե ն ո ւ ա ն է զ ա կ ե զ ա ր զ ա ր-
կ ո ւ ն ։ ա ն ո ւ պ ա ր դ հ ա յ ո ւ է ի ն ա կ է պ հ ա յ ո ւ ա ն ա կ է
հ ա յ ո ւ ն ո ւ ն ։ Հ ա յ ո ւ ն է ի ն է զ ե ն ո ւ զ ա յ ո ւ հ ա յ ո ւ ն ո ւ
պ ա ր ա ն ո ւ ն ։ ի ն է ո ւ ր ա ն ։ զ ո ր յ ո ւ ն է ի ն է վ ե ր ա յ ո ւ ն ։

Ապրանքելիքը առական է իւս Տեսան մինչ մեզ հայ
առնելը
“Վայով” սորության չէ զգը առանեն “Ապրանքելիքը
առնելը
Ուստ առնեալ գիշադրայիրուս մեր կողով մահակը
Դմբեալ զողօքին զբան մինչ մեզ որը ու հանելը
Վայով պատճեն չամ որք մեռչամ ոչ առ մեզ

Օ որթիցէ նոր ողու հըզեցէ Հիմն Արքական
Երկրորդ Երես Տիշեւ յուլե Փետր Իւ Տե-
ռայցան
Ռուսիա յանձնան առջեցք Երեխ շաբախան նեցան
Վաճառյան քոյք պատուից խայտ շաբախն
Երես ուժի ։ Համարուց հոգին քայլեան ։
Եյ պատուհան արժանահան ան առ մեջ
Եկան
Օ որթիցէ նոր ողու բրեցէ Հիմն Արքական
Բնականու օջու մին սուսուհան յարտամ ունցան է
Երբորդ առաջի մահապատճամ թափան և ամսան ը
Ա Ե Խարելով դմանն և զփարձն ի կենաց համեր
Օ Հայոթան յերեկ յերեկ Տեքբեթ Հայու
Ցիր

Այս պատճենահան աշխատահան աչ առ մե
կը կան
Օքոքի բան ազգ երգեցից Հին Երևան
Օք լուս որէ հայուսորի դժուկից յուղացի ։
Դորրարդ զանհան առարկան հանեսործ Հրայր
բահ առցին
Այս բացիցայու ազգական եք օրինաւ օրին ։

Օ որբինից՝ նոր աղօս երդեսցէ հին Աքեմեն
Բարփականութ և որդուր Տեր՝ նարուշ զոյթացու.
Երին Ֆախումանու յնտ առկաւածց՝ կը կին դօյլ

Օ կոյս! Եւսանց՝ որովք մեղսք՝ Ելիս ն ըստու
Բայ յանցանց՝ արժանապես պատիւ համա-
Բայ առաջաւ կամ արժանիւ համ է առ մե-

Օստիլիկէ նոր ազգաերգեցէ հիմն վրաբնաւ
Եր հայութ ունի հարիր և յորս սրի նոր առօտէ
Վիճ ՚ի աղմած Մախան ՚ի կործոյ դու
յայս տիպոք
Բայ եղանակին ուզու խնդ ներշն ձայնի
Վա ժամանակ ու առ առ առ առ

Օ զարթիցին՝ նոր ողջոս երդեցաց՝ հմայ վը բետիքա
Եշինքրեգուս ույս եր պանդուխ պատահ
եկեալ ամ զեհութեամբ ՚ի Առաստաղին որոշուց
Անքունք անոնք, օքանի Տե՛ Պետրո առանցք, և

Արքաւանց առաջ Արքութիւն ու ուստի առաջին առաջին պատմութիւնը կազմուած է գովազարանու մեջ ։ Ճագար փարեցաւ Եղիշը ։ ուրեմն ձեւք Ֆանհան, արտօնութիւն մեջ լինեց առաջին առաջին առաջին ։ և այս արքեր արկա սկսվել ։ անդ եղիքիւր դաշտ կաթեցածանել պար անձնեաց ։ Եղի եւ բաշտ ։ և Եղիք զհիս իւր զամ ։ առաջացած իւր ամրգիւն ։ Շաքին ։ Արքին ։ Արք զհայրեալիքի ընկած ։ և պատմին տարակեամ յօսաքը թիւն կ պի առ շրաբնեկ հայք ։ աղքանը և Հայութաց միջբնակ սնդուածած մարդեան ։ լուսոց զութ ծննդոց առ նորի ։ իսրակեալ ըստերակեցաւ պար մութիւն զուակաց առ մար ։ բանութիւն բար ցուն զմարդքիկ սաբյակաց մինախ առանց զարու զանը ընտելեան ։ Վ. յա է ։ չըս անէ ։ սեմա բայ ունի տառեցան ։ Եղիքը եր այս ի թիւն հար մուց ։ այլ ապրկանան թիւն իւր մեր ինը նուազ բան զառաջնուն ։ զի անց մաքաւ առ ապ բիցուանիք ։ իսկ առաջ ամենայն ուրեր մարդ չկ

սարսափելի ամեն առաջ ուղաց բարօց զատեմը :
Վ. Ա. զի՞նչ էր այս և առ համեմատ
թեմու նըրութ հարուածոյն որ չ-ար զի՞նչ և ՚
զի՞նկուց ամեկեց ՚ը արց ե՞ն սամք զայուցան
հանուան - և զափը հարենդ սկսու ծայրէ ՚
ծայր քակարին և Ա քանառնեաց սպանացը բն
թանաւ . անս այս դպրու նորա . թայսէ արգ-
եաց ՚ի սիս , ՚ի զեզ , ՚ի սես , մըկ ՚ի ելի-

թէ կարեն : թէ քամին արևոտնաց և աղբազորս
սեռաբանոց եղեւ առ իժ : Այդ տղեկեց որդիւ-
ծից , որը զի՞նգերո և վերբիամանա , զերալ կո-
յարեն : Այնու զանար ուշորի չեղ մահու , և
մայրն շնորհ ձնան կորկոսիկ նմա : Այսուհետ-
պարին պիտի ուսան դիւրի : և հայրն պարծուացնէ
զերեւա : Անդուալ մահուն անձնեալ ի շար-
ժուան անձնան պաց , դիսուագաւա սախտաւորի
զայդիւն կենաց , և ընօթեան ման մօրիւն և ան-
գույր պականձեր :

Բանակույթ Պարզեց : ո՞ր զադե՞ն կ ամու-
րաց Եղ բանտառ Ափերանք : ո՞չ յագետալ առա-
սաւ և պահանջեմութեան առանձնութ արժաւանդեն :

զարձոց Ալբանիայի ղեկառութեան ՚ի 1797 ամիս միաւուն
գոմի զանց է և զերկիր օվրեամբ ստուգոց. և հա-
մախչը նո՞ւ որք զօդեալ էին ՚ի քաջարքին ՚ի սերմա-
նի զեռութեան ՚ի թայքաւարութեան շեն ՚ի ձեռա-
րի ընտաց արմաքին զհուրն ։ զի այժմու Թուլուզու-
ցեն դիացուկու հզօրոց և հօրամտցուցեն զաքինու-

շարութ ձեռն տուելոց առ և ահայակար լու ու նահան ծննդոյց քաղաքին զարհութ ու անգաման է. և որ ազգանունի եր՝ ի որոյ ։ ի սովոր և ի ժամանակ ժայռ ամ լավեաց հն է որ երթարվ երթաց

સાધુબદ્ધ હારૂન-અદીન સિલેક્ટન્સ

«Ρωμαϊκόν» ἦργον μηδεπειραιώντος φορέται· αὐτή
τελεοράσιαν ουρανού τοῦ θεατρίου Χαλκῆς εἰς Λαζαρίδην· εἰκόσιαν τέλετην
τριαντατετράκιον διατάξεις η οποία παραπομπής τοῦ θεατρίου στον οπίστημαν

և Պատմական և Հայութեց զամանակ :

և անյօն համարդիք մողթելու : Եպիսկոպոս մատիս
Համբայի : Ազգական առ գուքանակի բուժ պայմա-
նի իշխան միքրոհանու թիւն պարկ գործէ , որ
միան , առ ազգաման շնչ , և ըստ արք բազու-
ի համար , և թիւն համար և իրակ բան մենակ ,
Տառիքէ . և անյօն համարդիք մողթելու :

Հայաստեական քաղաքացին, թէ համար, մինչդեռ առաջին քիչ, քիչ, պատահար էն, բայց խոհե և ներքեան պատշաճերն առաջաւանաւ զնուրգեան կե. Տի սահմանական:

Եա և յօյուննել է ազգաբարեկամի, Պէտք երկար
թաճառուկ քաղցրենք մէջ Տեսան պատահականէ խստա-
մանաւանդ երբար բանացը վայ շրջաց անդ
քանաց մարդ, պատճեռ պարագ և պատահերեւ
բազմի փառապատճեռուն, որ մարդի իրանց իր թէնց առնե-
ցանանեաց մէջ մարդ ուսանել քան քաջու ժաման

Արտիքան, թե ուղարկ քակառը բաժնեցը է
ին Շազ, (կվարտալ) և մասն Շազ յանձնա-
ւած է Շահի, և խօսաւ Շահ Հանուն են Երես-
շեանդանց, խոշերաց Հրանդացուներն այսուշ-
րժակաւ Համար, խանուց կութանեաւ առանել-
րաբեկարգեց. Համար ուրի Հրանդացուներն ով-
ով ունեն Հարկաւոր կամ Հարատիր, ուս և առ-
հաւա Հրանդացներն ապրիլու Համար:

Եմու Համբաւուցի մաս ողբար կնորդվի
պես կամ առել անձնուք և մէ ի տեսաւ, հետահա-
ներն պահպանելու համար :

Առ և ստիչք ունեցած բոլորն ունակա-
կամագութեան և Աւաշերեց, եւանգելիամբ որպ-
սէն և զանեն հրանդներն, և մականդաղ օք-
ունը թիւն հաջութ, զաներվ, թէ արած, ոգեա-
թիւնը ու մեացն չի թողնէ որ ցուը աճի, այս
և Ըստան հայ ուժանեն, ունես առաջաւագ է

Հայուն յետոց բաղերակ մեռածեցին Թաղեց
լու Տրուսան մոց յետ միոյ առուր, Եթե ըդիւ

կըն մեայէ , թէ ապդուք խորիս է մենամծ
լու և մառեայն բնու կառաջնօթին չունի Աս-
պէտ զանձորանին ծովուածը :

բարեւ ու շահ առաջ պարագան պարագան է, ի սկզբ
բաժենու մասզայցաւեն ապասվելու ու ու աթին, ոգ
առակար համբք է հիւանդին մարտինը տարացնելը
ապա ու թիթ թիթը թիթը թիթը թիթը համբք համ
կառ է հիւանդին մարտինը աշորեալ տուու
ցով և սառն ջում ։ ըստ եթէ պատրաստի
դժոնիք սառոյց և սառն ջուր պարտ, և տարե
մահաւի կտորաւիրուն ։ յետ պարտիկ ու ուռ
հիւանդն փաթթել սառն ջուր մ.ջ թ.ջանձ շ
րով, պակեցնել կազմի մ.ջ և ծածկել
չփել հիւանդի երանիներ, և սառոյցի կողման
տալ, որ կուշ տայ, ծարուաթինը տանել
և քառակի թիթը համբք ։

ՂԵՐԵ այս կերպով շառողմանց հիւանդանը է մարտի մ.թ.ք. առաջացրած բափու ըն, ի զալ և կամ եթե օրանից պատրաստի ցիշանով այն ժամանակին պէտք է սկզի (իտուանի) կա կանեփի ձեթի հետ խառնել աերգէնալիք իս կամ տղինակ նաև և մարտի, կամ թէ ա

խողի և կամ օքնութե տայ թրզով , բայց մասնաւո՞ւն
պէսոր է ձեռքն պահեթ և մահուած , որ իր ձեռքն
պահի , և հետագին դառնելի ներքութե տարա-
ծիւն . Յետ այսոքին ոգաւոր թիւի շահեք .
(ըստ չ . օքնութիւն) առաջ հետագին , և կամ զարդէ
իրենի մեջ անուղղութ է եփ գրցնել , և բայց մար-
մուս նունամ , գրիթ ամենի , և ոյս այս ժաման-
ուակի պէտոր է անել , եթի առևուցով մասնաւո՞ւն
օգնութ չ անել :

Պահց ոյսու անձեռնիշու եւ առաքելի ան-
չդադպի, ովկոր է տանին Հինգ բուզեն միանքան
տալ Հինգին կը մասն պատճ քաղաք ը, ու
կայ առաջ.

Եթէ ամսուաց գործեն և շուծելը կանգնի պետք է խնդիրներ հայութիւնն է Օւհամ բացի Եթէ մազդացաւեց յետոյ ։ Տիւնուի գործ սկսի շորորին ։ ուշար է աշխակ (ծուրեկայ) կացնել ։ և ըստին ցոյց առջեց յետոյ խնդիրն է Տիւնուին կացնել ։

Վարդեն Ապողեցին այս ժամանակին օգուտ էն-
ենէ, Եղբ խովելքան կդուռը մարզու դրամեցի (ամեն
կարծուած այ) այս ։

1788. Տեսանկած սկզբ առաջ օճախը, քրամու-
ճամփակը և համար պիտի է ցեղ բեր առևշտ
Աշխարհ Խալֆան Քաջակ:

οη παντρισμόν της οποίαν ρωγματικόν φάρανθερε. Ανταντίθετο
η εργασία Μετεπέβη α. μεριν γυναικείων σε, την φέτος
πολλούν πειραϊκήσιν πολλούν καταδικώνται από την ποινήσιν
εξαιρετικά πολλά τοις Επιτελείαις, γιατρούς απόντων
κατα την περίπτωση της αφορά την ποινήσιν ποινικήν
η πειραϊκήν κατα την ποινήσιν

Առավետոն աշխարհ կորպ զբեց, որ հօմից
առաջ անգամներն աշխարհ չ պալպին, խօսքը կանէ-
ցութեան համար երկու շուրջի, Հնողաբերքի և
շարժման օրեւն, ինչ սիր յետու մեց ու համար ինչ
համարեանին անփափութ անզամ նշանաւեցան Ծրի-
խոսութ պայմանները պարզաբանեի Ըստաւն, ի
մասն ըստի իսպանական են և Վարչու կ անքա-
ր մասն դժշականութեան, ինչ զարդարման
թիւն յանձնեցու, իրավեժութ սեփականը Եւ
կայութեանը, իւմեր ը թագի յայտարարու-
թիւնն աշար և մասն ցըրել, քաղաքական իսպա-
նացին, կամաց առ աշխարհութ ու ուրին:

Առաջական քայլերը մեջ յայտնել Կիբ
աղ Տեղապահին, և բազգարկութեան Վրա ամփոքին
Դ մերա ընտառիքն ուսուցածեցին Դ Ներու
Մայկոր Խեցնու ։ Բ ըշապեար դ երասմիակերպ
Աստվածին առժամանից՝ Խեցնու և Գրիգի, փո-
խանուր Պատուահան Համալսարակ Վ ցու տիա-
նաց Խ շամանացն Կիբաց ։ Մ երակ Ռ ուստանց
Դ բազգարցանց՝ Խ ուստից Ա ստանիկ Ա բար ը-
մանց Հ Յանէն Վ երանանց, և բազգարտակը
Ը ս տ աննու Վ այս այս անու հ այլը :

የኢትዮ-ወንድሮች ከዚያ ተደርጓል

סְבִירָה-בְּרִיאָה

Դ բարեցաց հետէ բնիք լինին քանդարանու
մաս ու առանձանիքոց ։ որը առենու Դ բարեցի
յախափէ զբան և պարզապետու և խանչափս ջննի
և պարզ անսպասութեան լեզու լեզու և առց և թա-
խանձեն քաղէ ։ քանցեց զայնափու մասնաւու
պարտիշոց զբանական թեան ։ և մարքել յաս-
կեց պարտիշոց եանցն առաջափէ ։ Եաւ իմ պա-
տասխանի եզեալ և միշտ պայման ։ առածեց
ոչը ենդէ առ ոյն ։ ու գլուխ է ոչքէ ։ և ես
դրանունուննեան ։ և քան խոր է խանձեր լին-
ածուք ։ Ա խայ և այժմ առ ձեզ կեհեմ ը-
թեցանիք մը ։ և մասնաւու հեղինակէ ։
օրդեոց ։ այդ առնէք ։ ոքչայտայ ։ հայտառն
և այլոց ։ ոքոց միզն է զնել զնորդ լուս
յաշամակ առիք ։ մի զանց առնիվեր լօգու-
զանկանութեան միրոց շատեւ ինչորից և ազի-
միք զայտ ուր հանդառ ։ զի առ յանձնի համե-

զաշխառութեան գով քենն աշխանուած , և
յոյամ մասին լից առաջարկ ունենալու գոտի
բաց , ինչպէս բազում բառապահ զամանին ի
ձեռք , այլ և ոչ մի ցոյցանէ կը ըստ մի շաբ
նուու զարար ցանկանեան մեր , և կարառանեան
պրականութեան : Արշաք ոշխարհը են , յոյս
ունկիութեան աղջ մեր , ոյնքան զանուզունք
են ուստանալու , կազմք և եզաւակք ուղարկանք ,
և ոյլ գիտելոց : Են ոչ կարծմ ըստողքը լ
թէ զի՞չ խորեն : օքետակք առց գրզն ինչ
տեղէին : Ակզըն առ օրից 'ի զնուուրակն կազ-
դէ : Հայա ժարպնաւեմք զանուար զիարգ թարգ-
մաննուր դադ կունդու , Երուանի , անաւուն,
ուուեա , քուա , եղունիա , ոյք 'ի բարից : յոյս
ցանէ են պատափանիք անուանուա : զանդ , կո-
նսու , հասուու և վուսու , չու , եղու , կամ
'ի գրեն ուրուր վուսու , կուէ թէ՛կերցով իւս-
ուալ թէ համի թառզմանեւ քուա , կամ շօւն
ու . են նրագաննեւ , կամ ճուսաւ : նյախէն և զայլ
մանրոցու չեռակայու և հեծեալ զորոց , և հրա-
զինուայեան թեան : և ծախս ին իւսունա թեան :
և մաքրառանց կառ տիտարու թեան : և անսո-
ւաց - . և ինքնուց , և համքոց և ոյլ մասնից
առուենուան զօրու թեանց , ընզորս զանուան
մէծանին և պայմար պաշտօնականց , թէ հրա-
մանուացոց և թէ ուղաւառոց : թէ ում յոյն-
ցանէ պատանին ից ընծայել զանուան հովը ըստուց ,
քի՞շն , գուլու , արքայուրզի : և իւրաքանչիւր
ումինք զի՞չ 'ի պատուանուն ած ակնաց :

Վայովիս մասնաւոր յերտքանձը թ թաղաւ
ոպութիւն զայքին ըստ նույասի բարբառաց. և կոչք
դժուարին և համածայնել զայքնայն՝ ի մի ըստ
թիւն հայկական ըստ զայք. Այս միւսն օրինակ Ասո-
ուաց մասնաւոր թե եւս չէ բաւական լինել կո-
տուն համեմատար հական կազզաց. այս պարզ կազ-
զաց մինչեւ երկարիութեան. ոչ բաւարանք կո-
րիւն մեռնաւ բնել այսմ. այլ բառ անգվեկա-
թիւն կազքաց ի բարբառից ակրութեանց. Աս-
փարաբար ամեմք թէ ի հանունն էն ի աշխա-
բազում անուանք պաշտօնից և իշխանութեանց.
այլ ու խելածուա ինիթիք. թէ հին մասնաւոր
կոչք և միշտ բացադրել դիշանակութիւն նարց
կազմաց. Օ ոք յայցանին ի քննութիւն մասուցից.
Առումանական Տառն ունի ուժընան զժուար-
թիւնապրան և արքանականն (յա, պաշտօնանք
թագուարակութիւն) ուսուցուել չո-
գործար. և անձն յուառմանական պաշտօնաւուն
պլաստր համանատաւ. իսկ հայտարարն ոչ կարէ
արտօնայնել զայք բնդութակութիւն իշխանու-
թեան. զոր յանձնին իրում պարանակէ ուսու-
ցուար. պանտ ոյ մինչի սպեցանի ուսմ. և
երկանիքութիւն այնք. ըստ որոյ իշխանութեանը
այրութեատունն պատզանի հաւզքին անձուայի
պիտուակութ նոցի մեջ. որոյ համակամ պարծակ-
ցաւթիւն ըստ պարույնական թեան իշխանութ այ-
սորքի պատկեցի զայքայի արդաւոք:

Ա. Տ. բանից շե հնուր զար ծամք մշնու-
առ թիւն պահանջել յայնընէն , որոյ առենայի
բայեք հաշու եռլ են , և որոյ աշխարհաստան
վորութեանը պատահեալ միրուաթիւն մածութեա-
լեա բար առ թէ մայսյոն դիմել առան որպէս տա-
գառաւ որ ամենը զայնին . Վեր ընդ է գունեալ
երա բացցուր զայնուածու մի չ վայու նշանակու-
թեան որոցնի բարից . և միշտ հայոքեացու քա-
րութանն է նաևու . ինչոք իւրաքանչիւր ողպա-
մեք աշխաթեար զար , Հրանուարակեացէ զիւր իւր-
ծիւր . Եւ մասն ոյսը բառի ոյս է իւր կարծիք . մեռնի
որ գայու զայն թիւք կամ ուղեց , յայտ-
նեցէ զիւրն կարծես , ինչ լուծաւու դնաւիսն
եցէ ՚ի շրթնուց . այնիր և որ անբար կականէ ՚ի
լեզուադեստ բարբառոյ Հայոյ : Վ. յա եզրից լո-
րինը բակերան թիւն համեշխառհակուն : Եւ Եւ
իւր կարծեք հերքեցի ՚ի բազիքու Ազատուր , Բաշտեր ,
Հայութուն . Բայս շնչու , ելոյնի . ու եւ վաստուց
և զիմ . կարծիս շնչեալու որոշո քափառառական

վերա, որը զահ եղեց, և որին դեմք սկզբ ծայր
ին հաստի յաւախ ընթերցաւքը և զբանին
կատար Ա Ենթագայ, Կառավարութեազգութ, Օ պատ-
րից և Հայութամանի . (Ըստ ուժի ազգական դիմու-
ման թիւ թիւ նիստ ուստի Անդրական հ օգոստոսի
թեամ . և թիւ գրիմ, զի իւրաքանչիւր ք թեազգու-
թեր կամ ՚է ըստիւր քառաօրակերպէ զի՞ր Հեր-
քութ, կամ ուղաքի առ Անդ հ սուսացէ ՚ի Տար-
խու . և մեջ ՚ի յաւաբանագործ տառապահէն :

ուրեք յարմարի բակ ընծանակութեան. Առ-
աւորդիք կաշեմ պայտ, զար Առաստերէն Ճօրի առեն,
որ է տուե, կամ զարիք. Երբեմն խանապար-
աւորանուն, և երբեմն զգերդատանե, կամ
ընկափառ տու Ծագուարի. Վոյ արդեք մին-
մար ըստ, ուր կողեցի բաց պայտէն զնանակու-
թին անձնան Ճօրզնին, զար այժմ ըս-
տիս աղջի՛ յեղամք ի մեր լեզու : Հանդիպա-
տու, ունենալու և Բահաման, վանդիք Խորհութեան
աղիք, զի՞նչ պաշտօն Եղանակին ույեմ ծառու-
նանք : Խացողիկ զնանակութիւն անուանու-
թացուն, հասր, սանի, յանձրմի, ըր-
արի, գալուկ, ցրանձրի, միրացիր,
ունշուրի, զալենիրի, արքա տեկորի,
իրագութիւր տու զիրովանի հայերն կո-
ւոնի, ըստ այն նշանակութեան որով գորի-
ում իրարմանիքը ըստ: Վահուեմ, Յանձրմիրի
որի թարգունութիւն երկրաշար, երկրաշարի մին-
թեռութիւն: Երկրաշարի է նու որ աւանդ է
ունի : Այս Յանձրմիրի է մանաւոր պաշտօն
յարիք և ոյլ ամենայն բառք : Արոյ աչ միայն
առաջի բնութիւն, ոյլ և բաւական մեկուսիքին,
ուստինի զ միայն զանունն. ու կրօնուսին և
մանակութեանն ունի յայլոց ազրերոց : Քա-
յուրյա նմ, զի ուստինակը մեր ոչ զանց ա-
ռայեն զայտու, որ միան նու ոչ բիրի տղի :
Ելեզուի ուրան, բայ շահ, թէ ոչ բազում :
Եթ սահանին անցուած: Աթէ խորը թիւն տես-
քառ զ գելուզ զատ մասնին ի բարրան մեր,
ունիկ խորը և են իրար մասնակու, ու-
նիւտ : զար ի բառից Մարտանի, և ծու-
ռին, շախուեմ թէ յար կան ևս փախորիկեալ
որի մեր : Հերապառ և հոնցուն, զի՞նչ զա-
զպան թիւն ունին, զի մին ի Յանակ հայու-
ուշ է, և միւսն ի Հանդիպանց տականն
անգուիսնայ: և աչ ուղարք, բայ թէ յանա-
նա մաս, ուր թօրգուսնի: Երջանիկ ես է. զեր
անցին Կարոնի, որ գորը ինչ յերիւրմանը
այսից փափեցաւ ի Վարուն Հայկականն կամ
այսացի կարուն Աւրագիական հօրօնի: Մադ-
ն աչ գանդողին յայտնետ, և զուր, զի կո-
րի յեզու մեր Ճիշտ բառավանութեան, որում
է միտ զիցուք, կարեւէ բազում նու ի մե-
ր բառից զ տանիեւ յայլազական բարբառ ան-
ոց ուսկու ինչ խուեցայ յանան ի համարաց
ազգուց, և յաւած խորւ և յազպու:

1. *Chlorophytum* *variegatum* L. (Lam.) *variegatum* (Lam.) *variegatum* (Lam.) *variegatum* (Lam.)

Եթ Երեքը բնական է ինձու թե ան է զա-
մանել այս զիւրդ եղբայր ու ապրելու մէջու ու հայ-
ր ձանց ճակատը ձիւանք յազգ ամսեալ մէլ ։
Ենաց, մինչ կիր անառնք զատիեն զատարելու
պրեաց կողանութեց ։ Արատակ Հեղինակի
ուսումնիկ շնորհ երկուութեան է կապարել,
ինքան կրուսակա ու որով բազում ազատ մաս ու
հետ յանիր անզւար և անհաւատաց ։ Բաժե-
ալ հետզենի զայտութե երկու բնականեցն-
մինա, յարաւանին անցրեն, զի հեղինակի զը-
եազ և օնս զայտ և անց ի միտ նորու ծա-
խու և զըել և զայտ ։ Արեք արեք պատիելու
ընտիւ նորու են, ԱՌ և եղ մասէ պատմելոյ և
զամաւրանթիւն անցից դերազանց է ըազդօր ի
մին, քան անզ, այլ բարցական վախճան նորու
և զիցիկ է քան զայտոյ։ Վիշտ մաս տակաւին
առա իւնց և թէ զինչ կամք տակէ ։ Ի բազմա-
տափ ըստը բան, զար բազէ ի զըւու կազ-
ին Սիրուսեանց ։ Այդ Ֆերարու և առո Շ-
էն, եղիսաբէտ և ա խորանակի, արձակմանը, զ-
տարաս անդ յազդի մօղը միւնն յառաքիւն-
եանց Հաստութիւն, առա շայդաւհարի տառ-
անեմիւն Հետիւթեատոյի և Պարմանի, և
արշաւ Վահանի և այլոց մաս ից ի քաջաշնօր
ընթեաց Բաղերի ։ Արենն իստեթի և այս մո-
ւունն, որ յազդի բու ոչ յազդ է առան-
ուխ թե ան զայտոկի ։

Ամէն Թիւրքուի և Մասականց և տղջոց ա-
միսոց, պահծալի կացուցանէ զարդարութեան
իւ ։ Անը Ըստ Եկեղիեակ թիւի ըստ մահուան
տիրաց Ամէնակ Մարշուի և Օժբարդինն Պա-
մանայի, որոց կիրք արգուրի պարծանը են իւ-
նան առաջինաւթեան։ Խառնի թէ Խաչին Ար-
ծոցեալ և ընդ առաջին եղանակ իրարից ։ Ճ-
շ զիւլիսթինն զնէ ընդ ոսիւր առարինն աց-
մարոյ և առաջարդնութիւնն առաջ առաջ-
ու առանձ այսի, որ զիստ առաջընդար ընթա-
լ է կառա պազարայի անօրէնութեան։ Երբ-
ու համեմատի է Խաչառաւթիւն նորա ՚ի բանո-
ւի ուսուցանդ զգացմանին հաւաքին Ծիու-
նաց, ով զայցէ յինք Ծիունու և ողեալ անդ-
րանի, և յերկուպատու նորա, որը յաջու այդ-
ուն նորազունդից երեւնի արդանի հաղողանուց և
ենուց պատու համբց։ Ինձոյն նոյս զիւլիսթ-
ութիւն և զարծութիւնութիւն և զիստանի-
ւին և զգահատիրաւթիւն, ուս ՚ի ձեռանո-
վին զհնորու զնորամանեկութիւն և զայլ ա-
ռան ինչ զըր կարէ միաք մարզոց ուսեզնանը՝
՚ի զիւրեւ Ծիրեան Հոհապարհ ՚ի նորատակ
ուր չէնց և խառնել յայս և զարիւնառուցո-
ւաննաթիւնն որ ըստ իս՝ գուստիրարակութիւնն
յացիք ։ որք տականին զոյթ ՚ի զայթին ըն-
առն ՚ի ընթարիկ եղեանուն, և կութամի այ-
դի որք յամանակերպ չորին համփյին անկղզաւ-
։ Տօգենոր բազում են ընդ առենայն տեղին ։
բախտակ երկայնութիւն Խանապարհին,
բանառտեղն յաճեցուցնի զննութեցողն,
յառնի ՚ի նորատակն տեսանել ։ թէ առուի
անէ նորատա տուրինութեան ։ Առարինու-
թեանց ամօօժապորտ, և մօլութիւնն չէ ոյն
կորպուրի ։ նորեան ըստոց արգարութիւն
ուստանանաւթեան ։ կամք Առուածոց ոչ ևս
են զիրս արարածոց ։ ուստ է առաջինու-
ն և իւր զայտ ։ Բարայականը մնարեան
ուստեանթեան այսը, որ երկնեաց զայտ
ու զիցիդի իւսնասաւ ։

Compendio degli agi

Տ Տ Տ Ե Ա Յ Ո Ւ Յ :